

ROSNAJĄCY UDZIAŁ POLSKI W IMPORCIE KRAJÓW UNII EUROPEJSKIEJ

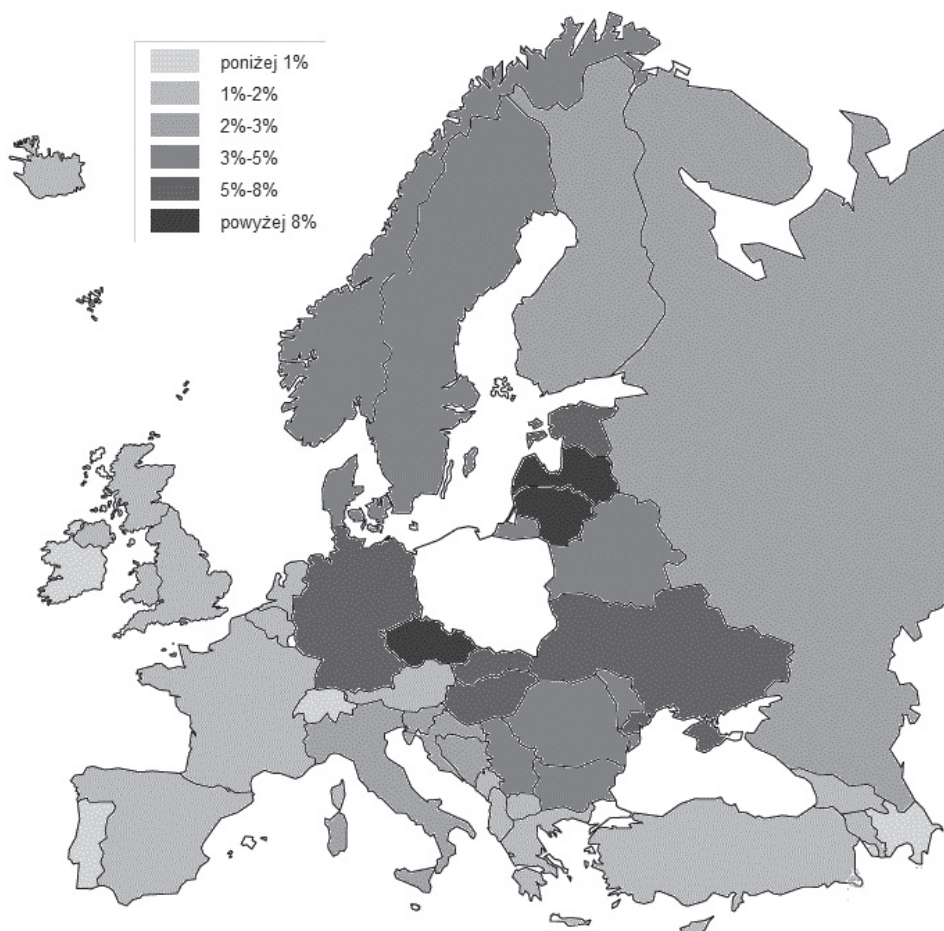
Wojciech Mroczek

Wysoka konkurencyjność cenowo-kosztowa Polski jako eksportera¹ znajduje odzwierciedlenie we wzroście znaczenia polskich towarów w imporcie krajów Unii Europejskiej (UE), szczególnie w ostatnich latach. Według zagregowanych statystyk importu 27 krajów UE (dane Eurostatu), w 2015 roku na Polskę przypadało średnio 2,9% wartości unijnego importu dóbr materialnych (biorąc pod uwagę łącznie handel wewnątrz Unii i import spoza Unii) wobec 1,0% w 2000 r. (wykres 1). Oznacza to, że w latach 2000-

2015 udział Polski w imporcie krajów UE zwiększył się trzykrotnie. Dla porównania, łączny udział jedenastu krajów Europy Środkowo-Wschodniej (EŚW) w imporcie UE zwiększył się nieco ponad dwukrotnie – z 4,5% w 2000 r. do 10,3% w 2015 r. (wykres 2). Wzrost udziału nowych państw członkowskich z EŚW w unijnym imporcie nastąpił zarówno w krajach starej Unii (UE-15), jak i w nowych państwach członkowskich (NPC)². Udział Polski w imporcie UE jest wyższy niż w imporcie innych regionów świata. Relatywnie duże znaczenie import z Polski ma także w krajach wschodnioeuropejskich, chociaż w ostatnich latach uległ on zmniejszeniu (wykres 3). Stopniowo zwiększa się znaczenie dostaw z Polski w pozostałych krajach Europy. Pozycja Polski jako dostawcy towarów na rynkach pozazachodnioeuropejskich jest natomiast praktycznie niezauważalna. Wśród krajów UE największe znaczenie polscy eksporterzy mają w sąsiednich krajach EŚW i w Niemczech (wykresy 4 i 9, mapa 1), podczas gdy w pozostałych krajach UE rola dostaw z Polski jest znacznie mniejsza.

Mapa 1

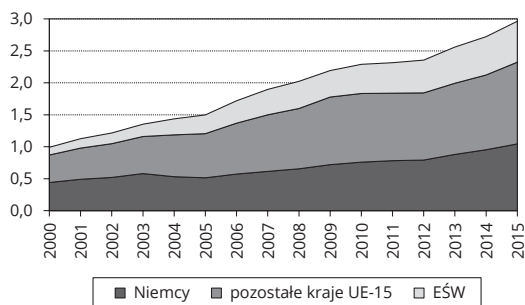
Udział Polski w imporcie krajów europejskich w 2015 r.

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu i International Trade Statistics.

Wykres 1

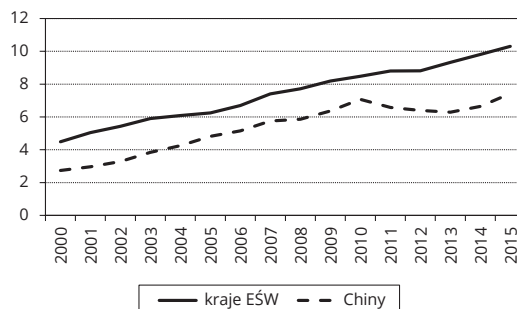
Udział Polski w imporcie krajów UE (%)

Źródło: Eurostat

Wykres 2

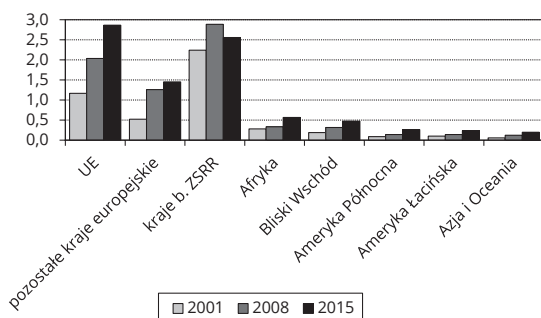
Udział krajów EŚW i Chin w imporcie UE (%)

Źródło: Eurostat

Wykres 3

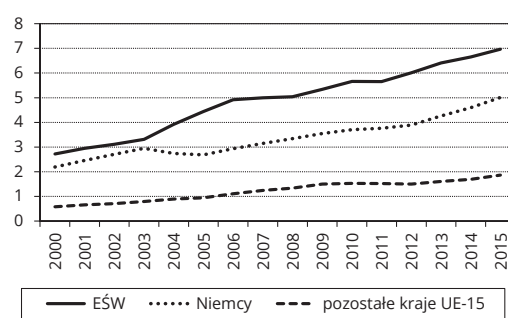
Udział Polski w imporcie światowym wg regionów (%)

Źródło: Eurostat i International Trade Statistics

Wykres 4

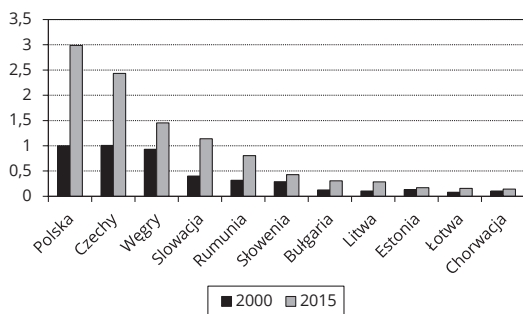
Udział Polski w imporcie grup krajów UE (%)

Źródło: Eurostat

Wykres 5

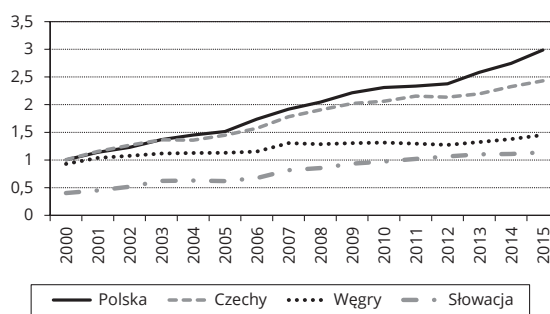
Udział krajów EŚW w imporcie UE (%)

Źródło: Eurostat

Wykres 6

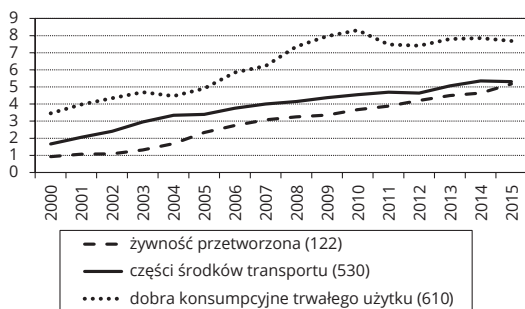
Udział krajów Grupy Wyszehradzkiej w imporcie UE (%)

Źródło: Eurostat

Wykres 7

Udział Polski w zagregowanym imporcie krajów UE wybranych kategorii ekonomicznych (%)

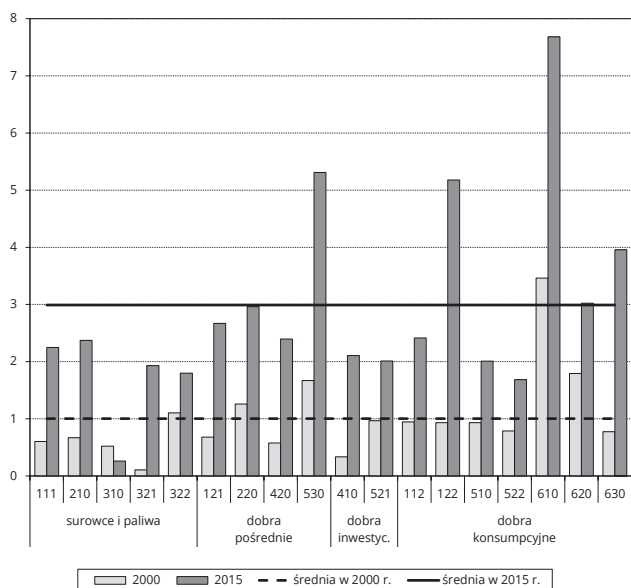
Źródło: Eurostat

Wzrost znaczenia Polski w imporcie krajów UE wpisuje się w ogólną tendencję wzrostu znaczenia w światowym imporcie towarów pochodzących z krajów rozwijających się. Obserwowany w latach 2000-2015 wzrost znaczenia w krajach UE importu z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, a także z pozaeuropejskich krajów rozwijających się (głównie z Azji) to wynik integracji gospodarek rozwijają-

cych się w ramach międzynarodowych łańcuchów wartości dodanej, polegającej głównie na przeniesieniu części etapów produkcji z przedsiębiorstw w krajach rozwiniętych do ich filii w krajach o niższych kosztach produkcji. Jak wspomniano, wśród krajów EŚW w okresie objętym analizą największy wzrost udziału w imporcie unijnym zanotowała Polska (wykres 5).

Wykres 8

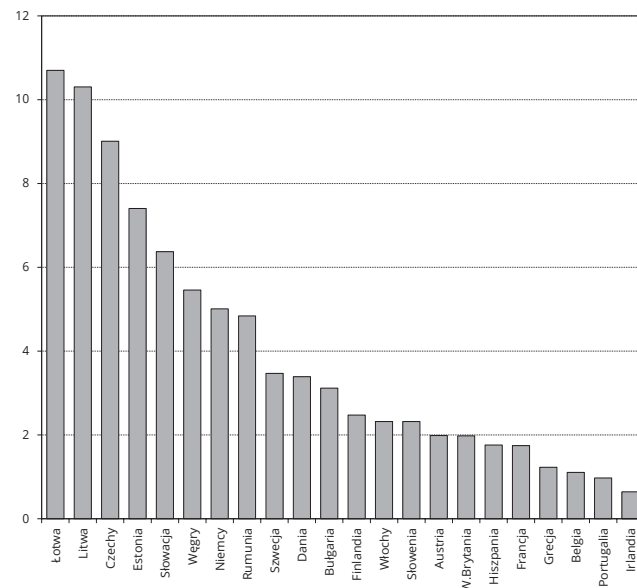
Udział Polski w imporcie ogółem krajów Unii Europejskiej wg kategorii ekonomicznych (BEC)

Źródło: Eurostat.

Wykres 9

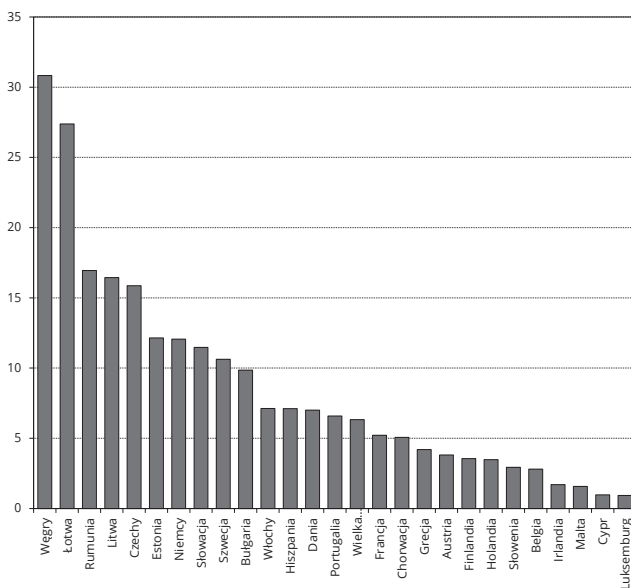
Udział Polski w imporcie ogółem krajów Unii Europejskiej w 2015 r. (% importu ogółem)

Źródło: Eurostat.

Wykres 10

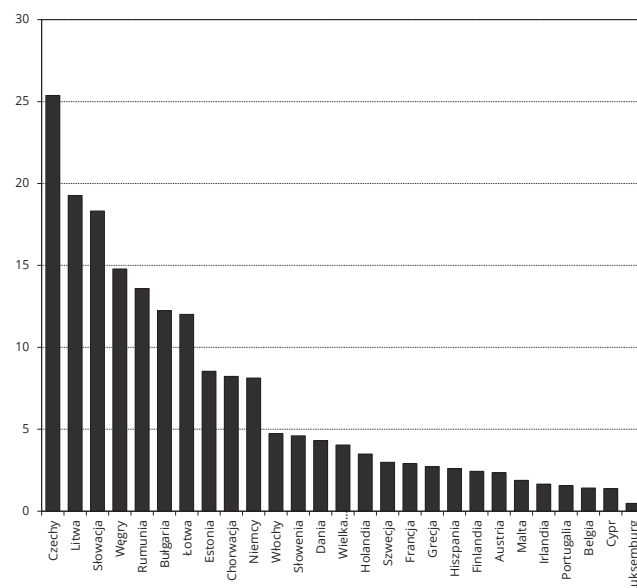
Udział Polski w imporcie dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku krajów UE w 2015 r. (% importu ogółem)

Źródło: Eurostat.

Wykres 11

Udział Polski w imporcie żywności przetworzonej krajów UE w 2015 r. (% importu ogółem)

Źródło: Eurostat.

Oprócz Polski najszybciej zwiększał się udział importu ze Słowacji, Litwy i Rumunii (wykres 5). W latach 2000-2002 największy udział w imporcie UE spośród krajów EŚW miały Czechy. Natomiast od 2003 r. Polska jest największym dostawcą towarów do krajów Unii Europejskiej spośród krajów EŚW (w 2015 r. przypadało na nią blisko 30% importu UE z EŚW) – wykres 6.

Wzrost udziału krajów EŚW (jak też krajów pozaeuropejskich) odbywał się przede wszystkim kosztem krajów Europy Zachodniej oraz pozaeuropejskich gospodarek rozwiniętych. W tym samym okresie obserwowany był także wzrost udziału Chin w imporcie UE-15, z 2,8% w 2000 r. do 7,6% w 2015 r. (wykres 2)³.

Podział na mocno zdezagregowane grupy towarowe według przeznaczenia ekonomicznego (*Broad Economic Categories* - BEC), wskazuje, że najbardziej do wzrostu udziału Polski w imporcie krajów Unii przyczynili się producenci dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku, żywności i części motoryzacyjnych (wykres 7 i 8). Dwie pierwsze spośród wymienionych kategorii, tj. dobra konsumpcyjne trwałego użytku i żywność, charakteryzują się także wysokim stopniem koncentracji regionalnej rynków. Przeprowadzona analiza importu krajów europejskich wskazuje na różnicowanie znaczenia przywozu z Polski na poszczególnych rynkach ze względu na ich odległość i zamożność (odwrotna zależność) oraz wielkość.

Polscy eksporterzy zdobyli silną pozycję na rynkach EŚW. Polska należy do głównych dostawców do krajów bałtyckich (w 2015 r. - 10% ich importu ogółem) oraz krajów Grupy Wyszehradzkiej (w analizowanym roku ponad 7% ich importu ogółem). Polska jest trzecim najważniejszym dostawcą dla krajów bałtyckich (po Rosji i Niemczech) oraz drugim (po Niemczech) dostawcą do krajów Grupy Wyszehradzkiej. Wartość importu z Polski była wyższa m.in. niż importu z Chin.

Dostawcy z Polski mają szczególnie duży udział w imporcie dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku oraz żywności krajów EŚW (wykres 10). Polska jest głównym dostawcą tych produktów dla krajów Grupy Wyszehradzkiej i krajów bałtyckich. Udział Polski w unijnym imporcie trwałych dóbr konsumpcyjnych szybko zwiększał się w drugiej połowie pierwszej dekady XXI w. Był to efekt wcześniejszego intensywnego napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ), zwłaszcza firm włoskich do sektora produkcji AGD i RTV w Polsce. Do Polski przeniesiono produkcję przeznaczoną przede wszystkim na rynki EŚW i krajów b. ZSRR. Silnemu wzrostowi udziału Polski w unijnym imporcie dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku towarzyszył bowiem wyraźny spadek ich przywozu z Włoch, które wcześniej należały do najważniejszych dostawców tych dóbr do krajów EŚW. W ostatnich latach udział Polski w imporcie dóbr tej kategorii był stosunkowo stabilny. Stabilizacja ta mogła wynikać zarówno z niższego napływu BIZ do tego sektora w Polsce, jak i prawdopodobnie ze stopniowego nasycania się rynków tymi dobrami. Można oczekiwać, że wraz ze wzrostem zamożności konsumentów w krajach EŚW udział Polski w imporcie tej kategorii produktów

będzie się stopniowo obniżać. W ostatnich latach szybko zwiększa się natomiast znaczenie Polski jako dostawcy żywności. Polska jest bowiem głównym rynkiem zakupów żywności dla Litwy (od 2005 r.) i Czech (od 2015 r.). Jest także ważnym dostawcą dóbr konsumpcyjnych nietrwałego użytku oraz części motoryzacyjnych dla krajów EŚW (głównie dla fabryk w Czechach).

Stosunkowo duże znaczenie Polska ma także w imporcie Niemiec. W 2015 roku z Polski pochodziło około 5% niemieckiego importu. Było to dwukrotnie więcej niż w 2001 roku. Szczególnie szybko wskaźnik ten zwiększał się w latach 2013-2015 (średnio o 0,4 p.p. rocznie). Prawdopodobnie było to związane z przesuwaniem się popytu na niektórych rynkach w stronę tańszych towarów. W 2015 roku Polska była szóstym pod względem wartości dostawcą na rynek niemiecki (piętnaste miejsce w 2001 roku). Wartość importu z Polski była m.in. większa niż ze Stanów Zjednoczonych i Chin. Polska miała największe znaczenie w niemieckim imporcie dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (drugie miejsce po Chinach), części motoryzacyjnych (trzecie miejsce po Francji i Czechach) oraz żywności (czwarte miejsce). Można przypuszczać, że polscy dostawcy zdobyli silną pozycję w segmencie tańszych dóbr. Wartość jednostkowa (*unit value*) niemieckiego importu dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku z Polski w 2015 roku stanowiła bowiem zaledwie 45% poziomu wartości jednostkowej takiego importu z pozostałych krajów. Wchodzeniu towarów pochodzących z Polski na rynek niemiecki sprzyjało produkowanie towarów marek zachodnioeuropejskich w ich polskich filiach i włączenie ich do europejskich sieci sprzedaży. Stosunkowo niewielkie natomiast znaczenie miała Polska jako dostawca samochodów osobowych (dopiero 13. miejsce) oraz dóbr inwestycyjnych (9. miejsce).

Zdecydowanie mniejsze znaczenie dostawy z Polski mają na rynkach pozostałych krajów UE-15. W tej grupie krajów (z wyłączeniem Niemiec) import z Polski stanowił w 2015 roku niecałe 2% importu ogółem. Mimo stopniowego w ostatnich latach wzrostu, znaczenie dostaw z Polski pozostaje stosunkowo niewielkie. Nieco wyższy udział Polska ma w imporcie krajów skandynawskich (ok. 3%). Szczególnie niskie znaczenie import z Polski ma w Belgii, Portugalii i Irlandii. W 2015 roku udział Polski w imporcie tych trzech krajów mieścił się w przedziale 0,6%-1,1%. Podobnie jak w imporcie krajów EŚW i Niemiec, Polska ma również największe znaczenie w unijnym imporcie ogółem dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku (5,5%), żywności (3,2%) oraz części do środków transportu (3,2%).

Analiza importu dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku wskazuje, że na kształtowanie się struktury geograficznej dostaw duży wpływ ma zamożność konsumentów w kraju importującym (mierzonej np. PKB *per capita* wg kursów nominalnych). Belgia, Francja czy Holandia charakteryzują się najwyższymi wskaźnikami wartości jednostkowej w imporcie tej kategorii wśród wszystkich krajów UE, co może odzwierciedlać wyższe wymagania konsumentów na tych rynkach, w tym także dotyczące zakresu usług posprzedażnych. W krajach tych większy jest popyt na produkty z wyższych segmentów cenowych, pochodzące z Niemiec, Szwajcarii czy Stanów Zjed-

noczonych, a w mniejszym stopniu z Polski. Dodatkowo produkty pochodzące z Polski napotykać na rynkach Europy Zachodniej większą konkurencję ze strony tańszych dostawców pozaeuropejskich (głównie z Chin, Turcji, a także Meksyku). Wzrost znaczenia tych krajów powoduje w ostatnich latach stopniowe zmniejszanie się (od 2011 r.) na rynkach zachodnioeuropejskich udziału dóbr konsumpcyjnych trwałego użytku pochodzących z Polski.

W przypadku żywności mniejsze znaczenie polskich dostawców na rynkach Europy Zachodniej niż na rynkach krajów EŚW jest w dużym stopniu wynikiem większej odległości geograficznej tych rynków zbytu (wykres 11). Odległość geograficzna nie odgrywa natomiast już tak dużej roli przy dostawach części do środków transportu. W tym przypadku decydujące znaczenie mają powiązania w ramach międzynarodowych łańcuchów wartości dodanej (GVC). Przykładem może być stosunkowo duży udział Polski w imporcie części samochodowych we Włoszech.

O dużym udziale Polski w imporcie UE ogółem decyduje stosunkowo wąska grupa dóbr. Obejmuje ona dobra konsumpcyjne trwałego użytku, żywność, części samochodowe oraz dobra konsumpcyjne nietrwałego użytku. Duży udział Polski w imporcie tych kategorii wiąże się głównie z wysoką konkurencyjnością cenowo-kosztową, która powoduje, że znaczenie Polski w imporcie krajów europejskich jest generalnie odwrotnie proporcjonalne do zamożności rynku i jego odległości⁴. Analiza importu poszczególnych krajów Europy wskazuje, że istotny wpływ na zróżnicowanie struktury dostawców mają także rozmiary rynku. Na rynkach dużych europejskich krajów rozwiniętych (Niemcy, Francja, Wielka Brytania czy Włochy), w których struktura konsumentów jest bardziej zróżnicowana, większe znaczenie mają niższe segmenty cenowe niż w krajach z mniejszymi gospodarkami (np. Szwajcaria, Belgia, Irlandia).

Z kolei na bardzo niskim poziomie kształtuje się udział Polski jako dostawcy dóbr inwestycyjnych czy samocho-

dów osobowych (w obu przypadkach na Polskę przypadało nieco ponad 2% importu krajów UE). W przypadku dostaw dóbr inwestycyjnych (BEC 420), Polskę wyprzedzają Czechy, a w przypadku dostaw samochodów osobowych (BEC 510) – Czechy, Słowacja i Węgry. W 2015 r. Czechy były szóstym pod względem wartości eksporterem zarówno dóbr inwestycyjnych, jak i samochodów do Unii. Takie ukształtowanie się strumieni handlu można wiązać ze strategią korporacji międzynarodowych, prowadzącą do swoistej specjalizacji w produkcji tych dóbr.

* Autor jest pracownikiem Instytutu Ekonomicznego Narodowego Banku Polskiego w Warszawie. E-mail: wojciech.mroczek@nbp.pl. Opinie wyrażone w artykule są osobistymi opiniami autora.

¹ Por. np. J. Chojna, E. Duchnowska, K. Marczewski, *Polscy eksporterzy na rynku Unii Europejskiej w okresie poakcesyjnym*, „Unia Europejska.pl”, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Konjunktury, Warszawa, 2014, nr 4(227), s. 7-18 oraz T. Białowąs, *Zróżnicowanie konkurencyjności a pozycja eksportowa krajów członkowskich Unii Europejskiej w handlu międzynarodowym w latach 1995-2010*, (w:) P. Misztal, W. Rakowski (red.), *Przyszłość integracji europejskiej. Uwagi o rozwoju gospodarczego Unii Europejskiej*, Wyd. CeDeWu, Warszawa 2012, s. 125-146.

² W krajach UE-15 import z EŚW zwiększył się w latach 2000-2015 z 4,0% do 8,5%. Znacznym okazał się także wzrost udziału EŚW w imporcie krajów tego regionu (odpowiednio z 10,6% do 19,6%).

³ Dane według krajów wysyłki; prawdopodobnie znaczenie importu z Chin jest większe ze względu na to, że duża część dostaw z tego kraju trafia do krajów Europy poprzez porty holenderskie.

⁴ Do pogłębionej oceny czynników determinujących przepływy handlowe między państwami UE wykorzystuje się panelowe modele grawitacji, por. np. N. Drzewoszevska, M.B. Pietrzak, J. Wilk, *Grawitacyjny model przepływów handlowych między krajami Unii Europejskiej w dobie globalizacji*, Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych, Toruń 2013, nr 30.

GOSPODARKA I FINANSE

HAS THE EURO LED TO THE TRADE CREATION EFFECT?¹

Krzysztof Barteczko, Grzegorz Tchorek*

Introduction and literature review

The euro introduction as a factor potentially stimulating trade among member countries attracted researchers' attention even before the advent of the single currency². Despite the lack of a clearly confirmed positive impact of the exchange rate risk elimination on trade, it was suggested that the euro area was much more advanced and beneficial than the conventional fixed exchange rate

regimes. Because of its “irreversibility” and greater institutional sophistication, this form of monetary unification within the EU should contribute to enhanced political cooperation and further economic and financial integration, thereby increasing trade³.

The initial research on the euro impact on trade was carried out at the aggregate level or was related to the experiences of other forms of monetary unification around the world⁴. The first and relatively big impact of the monetary integration was called “Rose effect” (considering different monetary unification experiences) and “euro effect” (considering the European Monetary Union). With the data time span extension, improvement in econometric techniques, and taking into account additional factors that may affect trade flows, the euro effect was reduced significant-